

יבמות לד: (ש6 מהסוף) עד לו: (הנקודותיים ש12)

ביאורי מושגים

קנין פירות וקנין הגוף – האמוראים נחלקו מי מוגדר הבעלים של הקרקע. זה שמקבל את ההנאה ממנה או זה שגוף הקרקע רשום על שמו. ר"ל סבר שמי שמקבל את הפירות הוא זה שמוגדר הבעלים של הקרקע. ר"י סבר שהאדם שגוף הקרקע שייך לו הוא הבעלים

רווקה (ישראלית) שזינתה, גיורת ושפחה שהשתחררה

ר' יוסי: כולן רשאיות להתחתן מייד,

שמואל ב': ישראלית קטנה (שזינתה), וגיורת בכל גיל - רשאיות להתחתן מיד
ישראלית גדולה (שזינתה) - צריכה להמתין,

שמואל א': גיורת קטנה - רשאית להתחתן מיד
ישראלית בכל גיל (שזינתה) וגיורת גדולה - צריכות להמתין,

טעמם של ר' יוסי ושמואל ב':

אישה שמזנה מתהפכת ולכן אין חשש שהתעברה (ושמואל ב' גזר על ישראלית גדולה למרות שאין חשש שהתעברה)

טעמו של שמואל א':

א. אישה שמזנה יכולה להתעבר למרות שאין חשש שתעבר
ב. גזרו על ישראלית קטנה שזינתה

אבל על גיורת ועל קטנה שנישאת והתחלפה (המקרה של המשנה) לא גזרו - כיוון שאינן שכיחות.

פרק רביעי

משנה

החולץ למעוברת

כשילדה ילד: מותרים זה בקרובי השני, ואינה פסולה מכהונה,
כשילדה נפל: אסורים זה בקרובי השני, ופסולה מכהונה.

המייבם מעוברת

כשילדה ילד: יוציאה, וחייבים קרבן חטאת
כשילדה נפל: ישאירה,

כשספק האם הולד של המת או של היבם

יוציא (מספק),
חייבים קרבן אשם תלוי (המובא על ספק),
הולד כשר (לא משנה מי אביו)

תוקף החליצה והייבום - כשהפילה

ריש לקיש: ואינה נחשבת חליצה (צריכה חליצה מהאחים)
ר' יוחנן: נחשבת חליצה (לא צריכה עוד חליצה)

ריש לקיש: ואינו נחשב ייבום (וצריך לייבמה)
ר' יוחנן: נחשב ייבום (ואינו צריך לייבמה)

אבוי: לגבי ייבום מודה ר' יוחנן שאינו ייבום,
רבא: גם בייבום נחלקו (שהרי מי שאינה יכולה להתייבם אינה יכולה גם לחלוץ)

טעמם של ר"י ור"ל מסברא:

ר"י: אם היינו יודעים עכשיו שהעיבור אינו עיבור היינו קובעים בוודאות שהיא בת חליצה וייבום,
ר"ל: העובדה שבעתיד נדע דבר מסויים אינה מסייעת לנו בהווה,

טעמם של ר"י ור"ל מפסוק:

ר"י: 'זמן אין לו' - בסופו של דבר אין לו בן,
ר"ל: 'זמן אין לו' - עליך לוודא שאין סיכוי שיהיה לו בן

הדיון בשיטת ר' יוחנן ור"לא. הדיון סביב המשנה שלנו

המשנה דנה בחליצה ובייבום למעוברת שהפילה – המשנה לא קובעת במפורש האם החליצה והייבום נחשבים. בגמרא מובאות שתי גירסאות לבירור השיטות:

ג' א': קושיה: מהמשנה משמע כר' יוחנן (המשנה לא מצריכה חליצה או ייבום נוסף)
ג' ב': קושיה: מהמשנה משמע כר"ל (המשנה לא כותבת שאינה צריכה חליצה וכותב שיקיים – ייבם מחדש) תשובה: ניתן ליישב גם כר"ל,

ב. ניסיון הוכחה מבריתא (ר"ל)

הברייתא קובעת שהמייבם מעוברת – צרתה לא תנשא - מחשש שהולד נפל:

קושיה: מכאן שייבום לאישה מעוברת אינו ייבום (לכן לא סומכים על הייבום שנעשה כשהיא מעוברת)

תשובה: אביי: ר"י מודה שייבום למעוברת אינו מועיל (נחלקו רק בחליצה)

רבא: צרתה לא תנשא מחשש שהולד בן קיימא - ואז הייבום לא מועיל (כיוון שיש ולד) אבל ההיתר לשוק חל רק בלידת הילד

שלב א': במקור גרסו בבריתא ולד של קיימא –
שלב ב': הגמרא חשבה שיש לשנות את הגירסא לנפל
שלב ג': רבא בתשובתו החזיר את הגירסא הראשונית למקומה.

ג. ניסיון הוכחה ממשנה בסוף המסכת (ר"ל)

המשנה קובעת שאסור לאישה להתייבם או להתחתן לפני שהיא מוודאת שצרתה לא מעוברת

קושיה: אם חליצה למעוברת מועילה - מדוע שלא תחלוץ ותותר לשוק?

תשובה: א': כיוון שאם צרתה מעוברת החליצה אינה חליצה וצריך כרוז כדי להתירה לכהונה (וחוששים שלא ישמעו עליו ותהיה תקלה)

ב. המשנה אסרה רק לינשא או לייבם – אבל פתרון החליצה אכן אפשרי

שלושת המחלוקות שבהם פוסקים כר"ל (ולא כר"י)

א. חליצת וייבום מעוברת לא מועילות (המח' שלנו)

ב. כדי שחלוקת נכסים מחיים תועיל צריך להזכיר לשון מתנה כלפי כל האחים,

ג. קנין פירות הוא כקנין הגוף (עין ביאור מושגים)

הצורך בלשון מתנה קיים רק אם הזכיר גם לשון ירושה – אבל אם לא הזכיר ירושה לא צריך להזכיר לשון מתנה.

יבמות לו: (הנקודותיים ש13) עד לח. (המשנה)

ביאורי מושגים

נפל - ילד שנולד אחרי 9 חודשים מוגדר כבן קיימא כבר מרגע לידתו. כאשר לא ברור האם הילד הוא בן 9 חודשים או 7 חודשים מחכים עד שיעברו 30 יום ורק לאחר מכן הוא מוגדר בן קיימא. אם הילד מת רח"ל בתוך שלושים יום שלא מסיבה חיצונית הוא מוגדר ספק נפל. לעומת זאת אם סיבת המוות היתה חיצונית (נטרף או נפל מהגג רח"ל) נחלקו רשב"ג וחכמים האם הוא נחשב בן קיימא או ספק נפל.

נשא אישה באיסור

יבם מעוברת וילדה נפל: ר' אליעזר: יוציא (כיוון שהסתכן באיסור אשת אח) משנתנו: יקיים,

נשא מעוברת או מיניקת חבירו: ר"מ: יוציא ולא יחזיר לעולם (כיוון שעבר על איסור דרבנן) חכמים: יוציא (בגט) וכשיעבור הזמן רשאי להחזיר.

היחס בין ר' אליעזר לר' מאיר

רבא: שניהם סברו אותו דבר (מי שמקדש באיסור קונסים אותו)

אבוי: ייתכן שחלקו אחד על השני (ר"א החמיר בייבום כיוון שמדובר באיסור תורה, ר"מ החמיר במעוברת חבירו כיוון שחכמים עשו סייג גדול לדבריהם)

הצורך בגט במקרים הבאים

כהן:

על אף שלא יוכל להחזירה (כהן אסור בגרושה) חייב לגרשה,

ברח:

מח' אמוראים האם חייב לגרשה (האמוראים הסתפקו האם כיוון שברח לא חוששים שיבוא עליה)

במקרה של ספק נפל יש שמקילים על כהן שלא תחלוץ - אבל שם זה משום שסומכים על דעת חכמים הסוברים שאינו נפל.

כאן אין על מי לסמוך ולכן חייב לגרשה.

ציטוט מהמשנה

המקרה: לא ברור אם הילד נולד אחרי 9 חודשים (והוא בנו של הראשון) או שנולד אחרי 7 חודשים (והוא בנו של האחרון) **הדין:** ספק האם הוא בנו של הראשון או של האחרון

כיוון שלא הוכר עוברה לאחר 3 חודשים - לא סומכים על כך שרוב הנשים יולדות אחרי 9 חודשים.

מעמדו של ספק ממזר

ר' אליעזר ורב: אסור בכל העולם (לא בממזר - שמא הוא כשר, לא בכשר שמא הוא ממזר, לא בספק שמא אחד כשר והשני ממזר) הלל ושמואל: מותר גם בממזר ודאי וגם בממזר ספק.

רבא: הלכה שאסור בכל העולם וכך סבר רבא"י (בניגוד לת"ק שהתיר) **אבוי:** הלכה שמתר בודאי ובספק וכך סבר רבא"י (בניגוד לת"ק שאסר)

אמירות של רבא"י בעניין קידושין

- א. אסור לישא נשים בשתי מקומות שונים - מחשש שהדבר יביא לנישואי אח ואחות (שלא ידעו על כך שהם אחים)
- ב. אסור לישא אישה כשדעתו לגרשה (אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח עימך)

ולאדם מפורסם מותר - כיוון שגם האח וגם האחות יודעים שהם בניו.

ירושתו של הספק

כלל א': כשיש מישהו שהוא ודאי יורש - והספק רוצה להצטרף ולירש גם הוא: הודאי מקבל הכל (אין ספק מוציא מידי ודאי)
 כלל ב': כשלא ברור מי היורש: חולקים (ממון המוטל בספק חולקים)

מה הדין במקרה הבא:

שלב א': היבם והספק חלקו בנכסי המת (לפי כלל ב')
 שלב ב': היבם מת.

הספק:

טענת בני היבם: אנו יורשים את היבם בתורת ודאי ואתה רק ספק - לכן אנו נקבל הכל (לפי כלל א')
 טענת הספק: אתם טוענים שאני בנו של המת ולא של היבם - אם כך החזירו לי את הכסף שהיבם קיבל בשלב א' על דעת זה שאולי אני בן היבם.

הדין:

ר' אבא: קם דינא - מה שהיה היה ולא פותחים אותו מחדש לדיון,
 ר' ירמיה: הדר דינא - פותחים מחדש את שלב א' לדיון.

אדמון וחכמים נחלקו במקרה דומה

המקרה:

שלב א': אדם איבד דרך באחת מ 4 שדות השייכות ל 4 אנשים שונים - ואינו יודע באיזו השדה נמצאת השדה.
 שלב ב': 4 האנשים מכרו את השדה לאדם אחד

הדין:

אדמון: יכול לתבוע מהאדם שיחזיר לו את הדרך - כיוון שברור שהדרך נמצאת באחת משדותיו,
 חכמים: אינו יכול לתבוע מהאדם שיחזיר את שדהו - כיוון שהאדם יכול לאיים שיחזיר את השדות לארבעת בעליה.

הגמרא טוענת שהמחלוקות לא מקבילות:

ייתכן שאדמון אמר את דבריו רק בשדות כיוון שיש שם טענת ודאי ברורה (יש לי דרך ודאית בשדותיך)
 אבל בייבום הספק לא יודע מדין מה מגיע לו,

ייתכן שחכמים אמרו את דבריהם רק בשדות כיוון ששם ניתן להחזיר את הגלגל אחורה (הוא יכול להחזיר את השדות לבעליהם המקוריים)
 אבל בייבום אי אפשר להחזיר את הגלגל אחורה.

יבמות לח. (המשנה) עד לט. (המשנה)

ביאורי מושגים

סתם נכסים שהאשה מכניסה (או יורשת במהלך הנישואים) הינם נכסי מלוג. נכסים אלו הינם בבעלות משותפת לבעל ולאשה. נכסים שהאשה רוצה 'לבטח' וולוודא שבכל מקרה יהיו לה נכסים בשווי מסויים נקראים נכסי צאן ברזל ואותם הבעל מחזיר לפי השווי בזמן הנישואין.

תחילת המשנה

חלק א' - שומרת יבם שנפלו לה נכסים

כולם מודים: הנכסים שלה לחלוטין, (רשאית למוכרם ולתיתם במתנה)

חלק ב' - שומרת יבם שמתה

ב"ש: נכסי מלוג - מתחלקים בין יורשי האשה ליורשי הבעל,
ב"ה: נכסי מלוג - ליורשי האשה,
 נכסי צאן ברזל והכתובה - ליורשי הבעל.

מה ההבדל בין חלק א' לחלק ב'?

עולא

חלק א':

מתייחס לאשה מאורסת שנפלה לייבום,

חלק ב':

מתייחס לאשה נשואה שנפלה לייבום.

שומרת יבם מאירוסין - נחשבת פחות ממאורסת
 לכן הנכסים שלה לחלוטין (בניגוד למאורסת שלפי ב"ה לכתחילה אסור לה למכור)

שומרת יבם מנישואין - נחשבת פחות מנשואה
 לכן הנכסים מתחלקים בין המשפחות (לפי ב"ש) או מגיעים רק למשפחת האשה (לפי ב"ה) (בניגוד לנשואה שנכסיה שייכים לבעל)

רבה

חלק א':

מתייחס לשומרת יבם חיה,

חלק ב':

מתייחס לשומרת יבם מתה.

מדובר על שומרת יבם מנישואין - שהיא ספק נשואה - לכן:

כשהיא חיה: היא מחזיקה בתורת ודאי (ומשפחת הבעל בתורת ספק) - וספק לא מוציא מידי ודאי

כשהיא מתה: אף אחד לא מוחזק בתורת ודאי

אביי

חלק א':

מתייחס לנכסים שנפלו כשהיתה שומרת יבם,

חלק ב':

מתייחס לנכסים שנפלו כשהיתה נשואה

כשנפלו כשהיא שומרת יבם:
 הם רק שלה

כשהיא מתה:
 יש להם החזקה משותפת בנכסים (ידו כידה)

רוא חולק וסובר שידו עדיפה מידה ולכן הוא מסביר אחרת את המשנה

רבא

חלק א':

מתייחס לשומרת יבם רגילה,

חלק ב':

מתייחס לשומרת יבם שעשו בה מאמר

מדובר בנכסים שנפלו כשהיא שומרת יבם:

במקרה רגיל: הם רק שלה
 כשעשה מאמר: היא ספק נשואה ולכן הם שותפים בנכסים

הקושיות על השיטות השונות

א. קושיה על כל השיטות (חוץ מרבה)

בחלק ב' כתוב שהאישה מתה
 - אבל לפי כל השיטות (חוץ מרבה) ההבדל בין החלקים אינו בכך שהיא מתה
 - אם כך מדוע המשנה לא כתבה את ההבדל האמיתי בין החלקים.

ב. קושיה על רבה ותירוצו

רבה טוען שלפי ב"ש ספק לא מוציא מידי ודאי
 - אבל כשיש ספק האם האב מת ראשון או הבן - בעל החוב חולק - למרות שהוא ספק והיורשים הם ודאי.

תשובה:

ב"ש סוברים ששטר העומד לגבות נחשב כגבוי - ולכן בעל החוב הוא גם ודאי.

המשך המשנה

מהרגע שהיבם מייבם את האישה

היא נחשבת: כאשתו לכל דבר,
חוץ מכך: שהכתובה נגבית מנכסי האח המת

ולכן הוא מגרשה בגט (ולא בחליצה)
 ורשאי להחזירה אחרי הגירושין (ולא אוסרים אותה משום אשת אחיו)
המקור: 'אל תקנה לך אשה' - מהרגע שלקחה לאישה היא אשתו לכל דבר

חכמים תיקנו שאם אין למת נכסים - היא גובה את כתובתה
 מנכסי היבם (כדי שלא תהיה קלה בעניו להוציאה)

מדוע גובה מנכסי המת - 'אישה תיקנו לו מן השמים'

יבמות לט. (המשנה)

ביאורי מושגים - בעמוד הבא

משנה

סדרי עדיפויות בייבום

לכתחילה - הייבום מוטל על הגדול,
לא רצה הגדול - מעבירים לשאר האחים,
לא רצו האחים - חוזרים לגדול.

רצה לחכות שאחד האחים יוכל לייבם (יגדל, יבוא ממדינת הים או יתפכח מחרשותו) - לא ממתנינים.

סדרי עדיפויות בחליצה (שתי גירסאות על מח' ר"י וריב"ל)

דעה א': חליצת גדול קודמת **אפילו לייבום קטן**,

דעה ב': חליצת גדול קודמת רק לחליצת קטן (אבל לא לייבום קטן),

דעה ג': בחליצה לא חשוב הסדר.

אפילו לדעה ג' אם אף אחד לא רוצה לחלוץ כופים דווקא את הגדול (כיוון שמצוות הייבום מוטלת בראשונה עליו) ולכן המשנה קבעה ש'חוזרים אצל גדול'

סדרי עדיפויות בין חליצה לייבום

אבא שאול: אין לייבם (כיוון שהייבום שלא לשם הקמת זרע עובר על איסור אשת אח)

רב ור' יהודה: הדבר נתון **לבחירתו** של היבם (וכך צייתה התורה שתהיה אפשרות ליבם לבחור)

חכמים: עדיף לייבם (גם אם לא מתכוון לשם מצווה)

ר' יצחק סובר שבתחילה סברו כאבא שאול ולכן לא נתנו לייבם - וכיום סבורים כחכמים ולכן מעדיפים שייבם

הברייתא

מנחה
 בתחילה - היתה רשות,
 כשהוקדשה המנחה - נאסרה עליו,

אחרי הקרבת הקומץ:
 'מנחות תאכף' - אינה חוזרת למצבה הראשון

היבמה
 בתחילה - היתה רשות,
 כשהתחתנה עם אחיו - נאסרה עליו,

כשמת אחיו:
 'יבמה יבא עליה' - אינה חוזרת למצבה הראשון

מה הכוונה - 'אינה חוזרת למצבה הראשון'

רבא: בתחילה היה רשות לישא אותה - כעת מצוה לישא אותה (כחכמים)
 בתחילה היה רשות לאכול את המנחה - כעת מצוה על הכהן המקריב לאכול את המנחה.

ריב"א: בתחילה היה מותר לישא אותה לכל מניע (גם ליופי) - כעת אסור לישא אותה לשם יופי (אלא רק לשם המצוה - כאבא שאול)
 בתחילה היה מותר לאכול את המנחה בכל דרך שהיא - כעת אסור לאכול אותה כשהיא חלוטה (אלא רק כשאינה חלוטה)

ביאורי מושגים

הגרי"ד סולובייצ'יק מסביר בספרו 'אדם וביתו' כי התורה רואה עניין כפול בחיבור שבין האיש והאישה. מטרה אחת היא הולדה ויצירת חיים משותפים (פרו ורבו), והמטרה השניה היא החיבור שבין האיש לאישה ('לא טוב היות האדם לבדו'). מטרת כפולות אלו מובילות את בני הזוג לכל אורך חיי המשפחה שלהם.

במקרה של ייבום המוקד של ההולדה ויצירת הזרע הופך להיות מרכזי (כדי להקים שם לאח) בעוד שהחיבור בין האיש לאישה הוא בעייתי (שהרי היא אשת אחיו) חכמים סברו שלמרות שהעיקר הוא יצירת הזרע עדיין אם מופיע המימד הנוסף של החיבור בין איש לאישה זה בסדר. אבא שאול סבר שכל ההיתר הוא רק לשם המטרה של קיום הזרע וכל חיבור שמטרתו היא החיבור עצמו (ולא הולדת זרע) הוא בעייתי.

(עניין זה בא לידי ביטוי גם בתשמיש עצמו. חז"ל אסרו לשמש עם בגדים כיוון שמטרת התשמיש אינה רק קיום הזרע אלא גם החיבור שבין איש לאישה. אולם בירושלמי מופיע סיפור על יבם שבא על יבמתו דרך סדין והוליד ממנה בנים צדיקים. ברור שתשמיש דרך סדין הינו דבר פסול בנישואין רגילים אולם לשיטת אבא שאול שבייבום מטרת הנישואים היא רק הולדת הזרע צריך להמנע מכל הנאה או חיבור בין האיש לאישה. לכן לשיטת אבא שאול יש לשבח את היבם שבא על אשתו דרך סדין.

(למרבה הצער אנשים בורים ועמי ארצות שברוב יהירותם מחזיקים מעצמם ידענים לקחו את הסיפור של הירושלמי והסדין והפכו אותו לקו כללי של היהדות בנוגע לחיבור שבין איש לאישה. ולא היא. התורה מחשיבה מאוד את החיבור שבין האיש לאישה ונותנת לו מקום חשוב ומשמעותי. מכאן אזהרה חמורה להזהר מאוד לא להגיע למסקנות על סמך אמירה מסוימת ללא הבנת מכלול הנסיבות והשיקולים. וה' ירחם על אותם יהירים שהוציאו את דיבת התורה רעה)

יבמות מ. (המשנה) עד מא. (המשנה הראשונה)

המשנה

למי הולכים נכסי המת

אחרי ייבום	אחרי חליצה
<p>כשהאב מת: למייבם ('<i>ink se fe</i> ינוי')</p> <p>כשהאב קיים: ת"ק: למייבם ר"י: לאב</p>	<p>כשהאב מת: לאחים (אין לחולץ עדיפות)</p> <p>כשהאב קיים: לאב (האב קודם לבניו)</p>

טעמו של ר' יהודה: 'המכור אכר תלף' - כפי שבכור מקבל את חלקו רק כשהאב אינו בחיים - כך גם המייבם.

ר' נחמן, ר' ינאי: הלכה כת"ק, עולא, ר' יצחק: הלכה כר' יהודה,

אבל בניגוד לבכור היבם אינו מקבל אחרי מיתת האב את החלק הנוסף. ('*ink se fe* ינוי' - ולא על שם אביו)

משנה

היחס שבין החולץ - לחלוצה

החולץ: אסור בקרובותיה - ובצרות של הקרובות

הקרובות האסורות: אימה, סבתה, בתה, נכדתה, אחותה (כל עוד החלוצה חיה)

החלוצה: אסורה בקרוביו.

הקרובים האסורים: אביו, סביו, בנו, נכדו, אחיו ובני אחיו

היחס שבין החולץ - לצרת החלוצה

החולץ: מותר בקרובותיה (ואסור בה כמובן)

הסיבה שצרת הקרובה אסורה - בעוד שקרובת הצרה מותרת: כשהחלוצה הולכת לב"ד הולכת איתה הקרובה שלה - יש חשש שהאנשים יתבלבלו ביני הן ולכן הקרובה וצרותיה אסורות.

איסור קרובות חלוצה הוא מדרבנן - למרות זאת חכמים אסרו גם את השניות של החלוצה

מניין שאסרו בחליצה גם שניות:
 הברייתא קובעת שהחלוצה אסורה **בבן בתו** של החולץ
 - מבחינת בן הבת - החלוצה היא חלוצת הסבא
 - חלוצת הסבא - מקבילה לאשת הסבא שאסורה רק מדרבנן.
 מכאן שחכמים אסרו שניות בחלוצה

הערות

א. הוכחנו מהברייתא ולא מהמשנה כיוון ש: ייתכן ובן הבת שמוזכר במשנה הינו בן הבת של הסבא

ב. ההוכחה היא מבן הבת ולא מבן הבן של החולץ כיוון ש: החולץ הינו האח של בעלה הקודם, לכן בן הבן של החולץ הוא בן הבן של אחי בעלה, לכן החלוצה היא אשת אחי סבו שאסורה בגלל בעלה המת ובלי קשר לחליצה

ר' יוסף: אם קרובות הצרה מותרות - סימן שהצרה לא נחשבת בסיפור החליצה ולכן חוזרת לאיסור אשת אח הראשון,

ר' יוחנן: אין להוכיח כלום מקרובות הצרה כיוון שכל האיסור כאן הוא רק מדרבנן (והצרה אסורה רק בלאו)